Rapport

2009:25

Marknadskontroll Formexmässan 2009

Konsument verket • KO

Marknadskontroll - Formexmässan 2009
Rapport 2009:25
© Konsumentverket 2009

Sammanfattning

Konsumentverket är tillsynsmyndighet över produktsäkerhetslagen, lagen om leksakers säkerhet och lagen om farliga livsmedelsimitationer. Lagstiftningen är till för att skydda konsumenten från farliga produkter. Det är alltid tillverkarens (näringsidkarens) ansvar att tillhandahålla säkra produkter. Genom marknadskontroller kan myndigheten följa upp att lagstiftningens krav respekteras av näringsidkarna.

Formexmässan är den största mässan i Sverige för inredning, barnartiklar och leksaker. Konsumentverket besökte årets Formexmässa med syfte att öka kunskapen hos importörer och återförsäljare om gällande regler och krav med avseende på produktsäkerhet. Informationsinsatsen genomfördes dels via deltagande med en egen monter och dels genom besök hos utställare på mässan. Efter mässan skickades ytterligare skriftlig information till ett tiotal företag.

Under Formexmässan 2009 besökte Konsumentverket ca 30 olika utställare. De brister som upptäcktes denna gång gällde främst leksakers säkerhet. Information till näringsidkare för att öka deras kunskap om de krav som ställs i lagstiftningen kommer även fortsättningsvis att vara ett angeläget arbetsområde för Konsumentverket.

Innehållsförteckning

Innehåll

Sammanfattning 3

Innehållsförteckning 4

Inledning 5

Bakgrund 5

Syfte 5

Metod 6

Resultat 7

Slutsatser 7

Bilagor 8

Inledning

Konsumentverket ansvarar för tillsynen och efterlevnaden av produktsäkerhetslagen (2004:451), lagen om leksakers säkerhet (1992:1327) och lagen om farliga livsmedelsimitationer (1992:1328). Produktsäkerhetslagens syfte är att förhindra att varor och tjänster orsakar skada på person. Det är alltid näringsidkarens ansvar att tillhandahålla säkra produkter. Lagen säger även att tillverkare/importörer till EES har en skyldighet att bedriva ett förebyggande produktsäkerhetsarbete.

Konsumentverket har vid flera tillfällen besökt Formexmässan för att få en bild av vilka produkter som är aktuella för detaljhandeln. Kontakt med utställarna har tagits även vid dessa besök men tanken med årets insats var att rikta insatsen mot vissa bestämda produktkategorier för att få ett större genomslag av insatsen. Det var också första gången som Konsumentverket deltog med en egen monter, detta som ett led i Konsumentverkets förebyggande produktsäkerhetsarbete.

Bakgrund

Konsumentverket har uppmärksammat att det förekommer stor okunskap inom försäljning av leksaker, barnartiklar och farliga livsmedelsimitationer med avseende på produktsäkerhet. Formexmässan är den största mässan i Sverige för inredning, barnartiklar och leksaker och ger därför en bra möjlighet att nå ut med information som ett led i Konsumentverkets förebyggande produktsäkerhetsarbete. Mässan är en branschmässa där tillverkare och importörer förevisar produkter och nyheter för återförsäljare i detaljistledet. Någon försäljning förekommer inte på mässan.

Syfte

Marknadskontrollens syfte var att genom en riktad insats under begränsad tid på ett effektivt sätt öka kunskapen hos importörer och återförsäljare om gällande regler och krav med avseende på leksaker, barnartiklar och farliga livsmedelsimitationer. Ett övergripande syfte är också att endast säkra produkter ska placeras på marknaden.

Metod

Konsumentverkets deltagande på Formexmässan i augusti 2009 planerades i olika steg av en projektgrupp på enheten. En förstudie med ett besök på Formexmässan i januari gjordes för att få underlag till den fortsatta planeringen av projektet som innefattade planering och utformning av en monter, bokning av utrustning och transport, översyn och framtagande av informationsmaterial samt planering av informationsinsats under mässan. Under mässdagarna deltog alla på enheten vid olika tider.

Monter: Montern inramades av Konsumentverkets roll ups och fylldes med olika typer av informationsmaterial samt utställning av produkter med koppling till olika risker, t.ex. kvävningsrisk. En tävling med sex frågor med avseende på produktsäkerhet anordnades i montern.

Informationsmaterial: En broschyr med generell information om produktsäkerhet togs fram och trycktes upp inför mässan, se bilaga 1. Broschyren om farliga leksaker (inkl. affisch) trycktes i ny utgåva inför marknadskontrollen av knallemarknader och delades även ut på Formexmässan, se bilaga 2. Information om nya regler för magnetleksaker producerades, se bilaga 3. I montern fanns även annan relevant information och tidigare producerade broschyrer inom området produktsäkerhet tillgängligt

Ett samarbete med Kemikalieinspektionen innebar att montern även innehöll informationsmaterial om farliga kemikalier. I montern fanns även information om och möjlighet att beställa handboken Inköpsguide för barnartiklar från SIS Förlag.

Tillsyn/informationsinsats: Under Formexmässan besöktes ett antal utställare och informationsmaterial om produktsäkerhetsfrågor överlämnades. En checklista för tillsynsmomentet hade arbetats fram innan mässan med frågor om märkning samt uppgifter på tillverkare/importör. De produkter som Konsumentverket i första hand valt ut att kontrollera var skallror, babymaracas, magnetleksaker, projektiler med sugpropp, katapultleksaker, farliga livsmedelsimitationer samt leksaksliknande tändare.

Resultat

Konsumentverket besökte aktivt totalt ca 30 utställare. Därutöver skannade Konsumentverkets personal av ytterligare ca 70 montrar som kunde vara av intresse utifrån anmälda produktinriktningar i deltagarförteckningen.
De produkter där brister upptäcktes var främst magnetleksaker och maracas. Brev med information om gällande regler skickades efter mässan till tio utställare. Främst gällde detta information om krav på maracas där Konsumentverket efter mässan klargjorde verkets bedömning, se bilaga 4.

Då ingen försäljning förekommer på mässan, utan detta är ett tillfälle för importörer att visa sitt produktsortiment, är inte produkterna att betrakta som ”satta på marknaden” d.v.s. inte tillgängliga för konsumenter. Detta innebär att produkterna kan visas på mässan utan fullständig märkning och att Konsumentverket inte kan ingripa utifrån resultatet på mässan, däremot informera om de krav som ställs med avseende på märkning så snart produkten finns till försäljning i detaljistledet. Om däremot uppenbara säkerhetsbrister upptäcks tar alltid Konsumentverket kontakt med aktuell tillverkare/importör och ställer krav på åtgärder.

Slutsatser

Erfarenheter från Konsumentverkets tidigare besök på Formexmässan har visat ett större utbud av barnartiklar, farliga livsmedelsimitationer och leksaksliknande tändare (vilka numera är förbjudna) än vad som var fallet denna gång. De livsmedelsimitationer som förekom klarade storlekskraven vid provning med den testcylinder som motsvarar måtten för ett barns strupe (test för kvävningsrisk). Några leksaksliknande tändare förekom inte vilket kan tala för att förbudet mot leksaksliknande tändare varit verkningsfullt. Tillsynsinsatsen under Formexmässan 2009 kom alltså främst att inriktas på leksaker.
Konsumentverkets deltagande under mässan skedde genom informationsinsatser dels i montern och dels genom besök hos utställarna. Det var första gången som Konsumentverket deltagit med en egen monter och detta upplevdes som positivt och att det blev ett större genomslag av vårt deltagande på detta sätt.

Konsumentverket ser det som ett fortsatt mycket viktigt arbetsområde att genom informationsinsatser öka näringsidkarnas kunskap om de krav som ställs i lagstiftningen med avseende på produktsäkerhet.

Bilagor

Bilaga 1. Broschyr ”Produktsäkerhet”

Bilaga 2. Broschyr ”Farliga leksaker”

Bilaga 3. Information ”Europeisk säkerhetsstandard för magnetleksaker”

Bilaga 4. Information ”Stopp för farliga maracas till barn”

Bilaga 1

Om Konsumentverket

Konsumentverket är en statlig myndighet med uppgift att ta tillvara konsumenternas intressen.

Vi ger också stöd och vägledning till företagare om varors och tjänsters säkerhet.

Konsumentverket finns i Karlstad där drygt 100 personer arbetar med konsumentfrågor av skiftande slag. Varors och tjänsters säkerhet, företagens reklam och avtalsvillkor, privatekonomi samt konsumentrelaterade handikapp- och miljöfrågor är några av våra områden.

Vi utbildar också kommunernas konsumentvägledare, samhällsvägledare och budget- och skuldrådgivare. Dessutom bevakar vi konsumenternas intressen inom EU.

En annan central uppgift är att föra ut aktuell och relevant information till konsumenterna på vår webbplats, www.konsumentverket.se

Konsumentverket
Lagergrens gata 8
Box 48
651 02 Karlstad

Telefon: 0771-42 33 00
Fax: 054-19 41 85
E-post: konsumentverket@konsumentverket.se

Konsument verket • KO

www.konsumentverket.se

Produktsäkerhet

Kort information om:

- Produktsäkerhetslagen
- Leksakslagen
- Farliga livsmedelsimitationer
- CE-märkning
- Varningstexter och åldersmärkning
- Standarder och typgodkännanden
- Underrättelser

Konsument verket • KO

Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen (PSL) har till ändamål att motverka att varor och tjänster orsakar personskador. Enligt PSL får endast säkra varor och tjänster tillhandahållas av näringsidkare. Om en vara eller tjänst har säkerhetsbrister kan näringsidkare (tillverkare, importör eller detaljist) förbjudas att erbjuda varan eller tjänsten och beordras att lämna säkerhets- eller varningsinformation. I fråga om varor kan näringsidkaren beordras att återkalla varan. Mer om lagen finns på www.konsumentverket.se.

Leksakslagen

För leksaker finns särskilda krav på säkerhet, information och märkning. En leksak får bara säljas om den uppfyller kraven i lagen om leksakers säkerhet. Om en leksak tillverkas helt i enlighet med den europeiska standarden för leksakers säkerhet anses den uppfylla kraven i leksakslagen. Mer om lagen finns på www.konsumentverket.se.

Farliga livsmedelsimitationer

Livsmedelsimitationer är varor som på grund av sitt utseende eller sin storlek, lukt, förpackning eller märkning kan förväxlas – särskilt av barn – med livsmedel. Näringsidkare kan med stöd av lagen förbjudas att marknadsföra, tillverka eller importera livsmedelsimitationer. Lagen om farliga livsmedelsimitationer (SFS 1992:1328) finns i sin helhet på riksdagens webbplats, www.riksdagen.se.

CE-märkning

Leksaker tillhör de produkter som måste vara CE-märkta för att få säljas. Genom CE-märkningen bekräftar tillverkaren att varan uppfyller säkerhetskraven. Det strider mot lagen att sälja en CE-märkt vara som inte uppfyller lagens krav på säkerhet, information och märkning. CE-märkningen ska vara väl synlig, lättläst och beständig. Det finns även andra produkter förutom leksaker som ska vara CE-märkta. Det är viktigt att kontrollera vilka typer av produkter som ska CE-märkas. Mer om CE-märkningen finns på www.cemarkning.se.

CE

För säkerhets skull

Varningstext och åldersmärkning

Vissa leksaker ska också ha varningstext eller åldersmärkning. Leksaker för äldre barn kan vara farliga för småbarn. Det finns en särskild varningssymbol för leksaker som är farliga för barn under tre år. En varningstext ska vara på svenska, väl synlig och lättläst. Den ska vara placerad på förpackningen eller fäst vid leksaken på ett iögonfallande sätt så att konsumenten ser varningstexten vid köpet. Mer om åldersmärkning och varningstexter finns på www.konsumentverket.se.

Standarder och typgodkännanden

Standarder kan vara ett underlag för att avgöra om produkten är säker, ett annat är typgodkännanden. Konsumentverket kan med stöd av produktsäkerhetslagen ingripa mot en vara som har säkerhetsbrister även om den uppfyller kraven i standarden eller har typgodkänts. Det kan inträffa om standardens krav visar sig vara för lågt ställda eller om en tillämplig standard eller standardregel saknas. Mer om typgodkännanden kan du läsa på www.konsumentverket.se. Mer om standarder finns på www.sis.se.

Underrättelser

Tillverkaren ska bedriva ett förebyggande produktsäkerhetsarbete i syfte att få kännedom om eventuella skaderisker hos den vara han erbjuder. En vara som inte motsvarar säkerhetskraven är enligt lagens terminologi farlig. Den som sålt en farlig vara ska utan dröjsmål vidta de åtgärder som krävs för att förebygga skadefall. Om en näringsidkare får reda på att en farlig vara finns till försäljning ska tillsynsmyndigheten underrättas. På Konsumentverkets hemsida, www.konsumentverket.se, under rubrikerna ”För företagare” och ”Produktsäkerhet” finns blanketter för underrättelse om vara med säkerhets- eller hälsorisk, samt en vägledning för hur man gör en återkallelse och andra korrigerande åtgärder.

Goda råd om leksaker

Smådelar

Barn under 3 år behöver extra hållbara leksaker. Det får inte finnas smådelar som kan lossna och som barnen kan sätta i halsen. Testa leksaker genom att stoppa dem i en testcylinder.

Snören

Tänk på att snören på leksaker kan innebära en stryprisk. Särskilt om det finns en knopp eller en ögla i änden, eftersom det finns risk att en strypsnara bildas.

Ljud

Leksaker med starkt ljud kan skada hörseln. Särskilt om barnet håller leksaken nära örat.

Batterier

Barn under 3 år ska inte kunna komma åt batterier i leksaker. Därför är det viktigt att batterierna inte enkelt kan plockas ut. För att få ut dem ska du behöva använda båda händerna eller ett verktyg.

Förpackningar

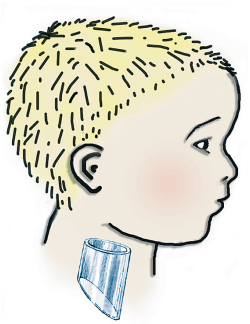
Låt inte barn leka med den tunna plast som leksaker ibland är förpackade i. Det kan innebära en kvävningsrisk för barnet.

Magnetleksaker

Magneter som har sådan storlek att de kan sväljas, kan dras till varandra i tarmarna och orsaka svåra tarmskador. Magnetföremål i leksaker ska vara så stora att de inte ryms i en testcylinder.

Mer information

www.konsumentverket.se
www.kemi.se

Hämta testcylinder

Testa leksaker och smådelar genom att stoppa dem i en testcylinder. Testcylindern kan du få gratis från konsumentvägledningen i din kommun.

www.maf.nu

www.tomer.se

Konsument verket • KO

www.konsumentverket.se

Artikelnummer 30328. ISBN 978-91-7398-937-4

Farliga leksaker

Produktsäkerhetslagen kräver att både varor och tjänster som säljs ska vara säkra.
De regler som gäller i butiker gäller även på marknader och andra tillfälliga försäljningsställen. Alla leksaker ska vara CE-märkta och uppfylla säkerhetsreglerna för att få säljas i Sverige och i övriga EU.

Konsument verket • KO

Korta sugproppspilar

Pilar kortare än 57 mm.

Kvävningsrisk!

Stinkbomb

Risk för irritation på slemhinnor!

Soft air gun

Risk för ögon- och kroppsskador!

Cigarettändare

Som ser ut som leksaker.

Risk för brand!
Risk för brännskada!

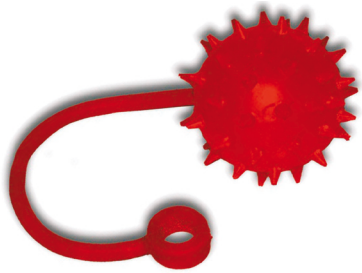
Svällande leksak

Risk för kvävning och tarmstopp!

Vattenjojo

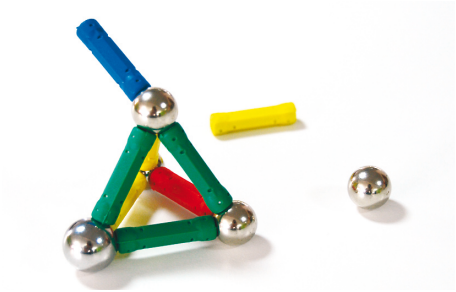
Stryprisk!

Magnetleksaker

Som är så små att de kan sväljas.

Tarmskador!

Bollar och kulor

Som är mindre än golfbollar 44,5 mm.

Kvävningsrisk!

Fågelvissla, näktergal

Kvävningsrisk!

Europeisk säkerhetsstandard för magnetleksaker

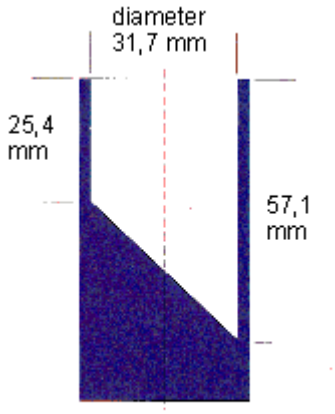
Från och med 21 april 2009 gäller nya krav för magnetleksaker som sätts på marknaden. Det har EU-kommissionen beslutat. Kraven har tagits fram på grund av olyckor som har inträffat där barn har råkat svälja magneter – med svåra tarmskador som följd.

De senaste åren har många olyckor inträffat när barn har svalt magneter eller en magnet tillsammans med ett metallföremål. Föremålen har dragits till varandra och orsakat hål på tarmväggarna. Det har lett till flera allvarliga skador och ett dödsfall.

Magneter ska inte kunna sväljas

I korthet innebär säkerhetsstandardens nya krav att magneter eller magnetföremål i leksaker ska vara så stora att barn inte kan svälja dem. Kraven gäller oavsett vilken åldersgrupp leksakerna är avsedda för.

Magnetföremålen ska vara så stora att de inte ryms i Konsumentverkets testcylinder.

Konsumentverkets prov-cylinder för kvävningsrisk

Små magneter tillåts endast i avancerade experimentsatser för barn över 8 år, där både elektronik och magnetism ingår. Dessa får näringsidkare sälja med den varningsmärkning som anges i standarden.

För leksaker med riktigt svaga magneter med ett flödesindex under 50 kG^2mm^2 finns varken krav på storlek eller varningsmärkning.

Andra magnetleksaker ska ha varningsmärkning

Det är tillåtet för näringsidkare att sälja slut på sina magnetleksaker om de kan bevisa att de placerats på den europeiska marknaden **före den 21 april 2009**. Det gäller magnetleksaker som före det här datumet har

- importerats till EU
- överförts från en tillverkare inom EU till en distributör
- placerats på butikshyllorna.

De här leksakerna måste vara försedda med den varningsmärkning som EU-kommissionen beslutade om den 21 april 2008. Varningsmärkningen ska vara på svenska och ha följande eller annan likvärdig formulering:

> **Varning! Denna leksak innehåller magneter eller magnetiska delar. Magneter som fastnar vid varandra eller vid ett metallföremål inuti kroppen kan orsaka allvarliga skador och dödsfall. Uppsök omedelbart läkare om någon har svalt eller andats in magneter.**

De nya kraven finns formulerade i standarden EN 71-1:2005+A8:2009, *”Leksaker – Säkerhetsregler – Mekaniska och fysikaliska egenskaper”*. Den går att beställa från SIS förlag. http://www.sis.se/

Det är upp till varje näringsidkare som sätter en produkt på marknaden att själv göra en riskvärdering och säkerställa att produkten är säker. En varningstext ändrar inte produktens farliga egenskaper.

Stopp för farliga maracas till barn

Konsumentverket har tidigare varnat för maracas som kan förväxlas med skallror och som kan vara farliga för små barn. Nu har EU-kommissionen tagit fram en vägledning som tydliggör vilka krav som ställs på dessa leksaker.

Om produkter som säljs i leksaksaffärer är utformade så att de lätt kan förväxlas med skallror, ska de bedömas som leksaker för barn under 3 år och även uppfylla de säkerhetskrav som gäller för den gruppen av leksaker. Det innebär att maracas med dekorationer som kan vara tilltalande för barn och smala handtag som är lätta att hålla i ska uppfylla samtliga krav som gäller för skallror. Kraven finns angivna i standarden SS-EN 71-1:2005.

En skallra får inte ha ett långt smalt skaft eftersom det kan vara farligt för barn som inte kan sitta upp själva. Om ett barn ligger på rygg och stoppar skaftet i munnen och sedan vänder sig på mage, kan skaftet trycka på luftvägarna så att barnet inte kan andas. En annan risk är att skaftet kan utlösa kräkreflexen så att barnet kan dö av sina egna uppstötningar.

Maracas av den typ som nämns ovan ska vara lika säker som en vanlig skallra. Det är inte heller tillåtet för tillverkaren att sätta på en varning av typen *”Detta är ingen skallra”* eftersom det säger emot användningen av leksaken.

Exempel på maracas som kan innebära en fara för små barn

Konsumentverket
Box 48
651 02 Karlstad

Telefon: 0771-42 33 00
Webbplats: www.konsumentverket.se
E-post: konsumentverket@konsumentverket.se